

SIMBOLICA MOTIVELOR ORNAMENTALE ALE BRODERIILOR COSTUMULUI TRADIȚIONAL MACEDONEAN

Autor: Elena PALAMARI, studenta gr. DVI-071

Conducător științific: Elena MUSTEAȚĂ

Universitatea Tehnică a Moldovei

Abstract: *The most important characteristics of the Macedonian people are the nature of each Macedonian area, the folk economy, the architecture, and the festive national dresses. On this page, I'll try to present the Macedonian national dresses which are all distinguished for their impresiveness, color harmony, and the richness of their ornamentation.*

Cuvinte cheie: *costum tradițional macedonean, decor, broderie, motive ornamentale, conotații simbolice.*

Costumul popular macedonean s-a constituit timp de secole sub influența diversilor factori socio-culturali, economici și politici, păstrând reminiscențe ale relațiilor cultural-istorice cu popoarele învecinate, ale legăturilor cu diferite tradiții și religii străine. Elementele ornamentale ale pieselor populare reprezintă o reflectare a vieții și credinței oamenilor, în particular, a modului de trai, a obiceiurilor cotidiene și îndeletnicirilor acestora.

Bunăoară, din timpuri străvechi agricultura a fost una din principalele preocupări ale macedonenilor, aceasta fiind legată de diverse tradiții și ritualuri magice, menite de a provoca, pe de o parte, fertilitate și abundență de roadă, iar pe de alta – de a proteja de nenorociri, boli și alte rele, precum și de a asigura sănătate și bunăstare (atât lor, cât și celor apropiați). În acest context, în perioada pre-creștină ei promovau multiple rituri păgânești, care mai târziu, odată cu dezvoltarea creștinismului, au fost preluate în măsura (unele din ele menținându-se până în ziua de azi).

Grație procesului continuu de transmitere a datinilor de la o generație la alta, până în zilele noastre s-au păstrat multiple motive ornamentale, perpetuate încă din preistorie. Motive similare le găsim și la cele mai vechi civilizații antice (egipteni, greci, culturi din est), și la popoarele balcanice autohtone (iliri, traci). Aceste simboluri – motive geometrice, cruce încârligată (zvastica), meandre, „S”- motive, pomul vieții, vultur bicefal și altele – au primit dezvoltare și în broderiile populare macedonene.

Simbolismul motivelor ornamentale străvechi (inclusiv păgânești) a stat la baza multor elemente decorative, cum ar fi: „kolo”, „vrteshka”, „ognila”, „zmiulka” (șarpe), „rogovi” (coarne de cerb), „mechkina stapalka” (amprenta labei ursului), „pauni” (păuni), „konychinya” (cai cu șase aripi), „korenya” (rădăcini), „amaylii” (farmece), „devojkino oko” (ochiul fetei) și multe altele. Unele obiecte de reprezentare (animale, plante, diverse lucruri sau fenomene) au avut o importanță deosebită pentru oameni – fapt, care a determinat valoarea și contextul simbolului. Astăzi, însă, aceste motive ornamentale și-au pierdut din semantică, păstrând, preponderent, esența uzuală și caracterul ornamental-decorativ al acestora.

Fig.1. Motive: *vrteshka, kluchinya* (reg. Bitola, înc. sec. XX)

Fig.2. Motive: *vrteshka, koltsa* (reg. Prilep, sf. sec. XIX)

Fig.3. Motivul crucii (reg. Prilep, sf. sec. XIX)

Fig.4. Motivul crucii (reg. Tsapari, înc. sec. XX)

O particularitate distinctivă a broderiei macedoneene este caracterul stilizării geometrizeate a motivelor ornamentale.

Motivul geometric sunt cele mai răspândite: de la linii simple, rectilinii și zigzag – până la forme geometrice complexe. Printre acestea, cele mai frecvent întâlnite sunt: „*koltse*” (triunghiul), „*amayliche*” (pătratul), „*vrteshka*” (rombul), „*pilinya*” (cercul), „*zmiitsa*” (crucea), „*vrteshka*” (stea cu opt colțuri) ș.a. Motivul geometric „*kolo*”, „*koltse*”, precum și steaua cu opt colțuri „*vrteshka*” erau aplicate, în special, pe cămășile de mireasa din regiunile Prilep și Bitola (fig.1,2), acestea simbolizând (de altfel, ca și la antici) soarele sau, în general, ciclul existențial al lumii.

Cât privește motivele sacrale – ele sunt prezente în broderiile din Kumanovo, Skopska Gora Cerna, Kichevia și Poreche ș.m.a. Aproape în toate broderiile macedoneene este reprezentată imaginea crucii („*krstoi*”) – simbol, ce a persistat încă din timpurile preistorice (fig.3,4).

„S”- motivele sunt deosebit de tipice pentru broderia macedoneană și sunt relevante în reprezentările „*kluchinya*”, „*ornila*”, „*kuki*” ș.a. (fig.1,5). Acestea erau utilizate atât pentru decorarea elementelor, pieselor costumului, cât și a accesoriilor acestuia.

Fig.5. S-motiv: *ornila* (reg. râului Lerin, sf.sec.XIX)

Fig.6. Compoziții florale (reg. Resen, sf.sec.XIX)

Fig.7. Motiv: *devet cveta* - nouă flori (reg. Skopska Blatia, înc.sec.XX)

Fig.8. Motive: *vetki*, *krstoi* (reg. Struga Drimkol, înc.sec.XX)

Deseori elementele geometrice sunt combinate cu cele fitomorfe. Motivul zoomorfe și antropomorfe posedă un caracter de reprezentare restrictiv separat. Nu toate compozițiile ornamentale au semnificații simbolice clar definite, acestea pierzându-și conotațiile inițiale și devenind abstracte în urma modificărilor, produse la transcenderea de la o generație la alta.

Printre cele mai răspândite motive vegetale este trandafirul stratificat, stilizat geometric, precum și compozițiile florale complexe (fig 6). Mai puțin frecvent sunt întâlnite crinul și garoafa (fig.7); prezintă interes, de asemenea, imaginea stilizată a frunzei de stejar. Pentru unele regiuni ale Macedoniei (lacul Ohrid și reg. Drimkol Stuga) sunt caracteristice broderii cu compoziții ale florilor stilizate, cu crengi („*vetki*”) și frunze, cunoscute ca motiv ornamental tip „*gyulchinya*” (fig.8).

Este necesar de menționat faptul, că cromatică broderiilor costumului macedonean augmentează conținutul simbolic al motivelor ornamentale. Acestea fiind constituite, în majoritar, din nuanțe de roșu, susținute de extresii moderate (cantitativ) ale culorilor negru, galben-auriu și verde.

În general, costumul macedonean comportă reminescente ale interferențelor cu diverse culturi balcanice, preluând diferite forme și expresii artistice de decorare și organizare compozițională. Aceasta a condiționat crearea acelu ansamblu vestimentar tradițional, cunoscut azi, excepțional prin feeria elementelor decorative și puterea de expresie grafico-simbolică a motivelor ornamentale.

Bibliografie

1. *Modern and Contemporary Macedonia*. vol.I, cap. ‘Aspects of traditional culture in Macedonia’ by Eleanora Sckouteri-Didaskalou; Papazissis Publishers, Thessaoniki, 2005.
2. Harold, Robert. *Traditional costumes*. 2001.
3. <http://www.soros.org.mk/konkurs/018/ornament-e.htm>.